

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ІСТОРІЯ ДИЗАЙНУ ТА АРХІТЕКТУРИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
В ЧЕТВЕРТОМ СЕМЕСТРЕ
для студентів спеціальності 6.020210 «Дизайн»

Київ 2010

УДК
ББК
У

Укладачі: Н.А. Колосова, І.О. Кузнецова, С.І. Дичковський

Рецензент:

Затверджено на засіданні методично-редакційної ради
НАУ «___»_____ 2010р.

Історія дизайну та архітектури: Методичні рекомендації
до практичних занять / Укладачі: Н.А. Колосова,
І.О. Кузнецова, С.І. Дичковський – К.: НАУ, 2010. – 39 с.

Містять рекомендації до практичних занять з дисципліни
«Історія дизайну та архітектури».

Призначені для студентів спеціальності 6.020210
«Дизайн».

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Курс “ Історія дизайну та архітектури ” спрямований на збагачення і розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців. Ця навчальна дисципліна дає уявлення про етапи історичного розвитку, забезпечує розуміння системного зв'язку всіх складових культури — мистецтва, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх форм духовних цінностей, формує світогляд.

Актуальність і значення курсу “Історія дизайну та архітектури ” полягають передусім у тому, що він формує науковий світогляд студентів, загальноосвітній, фаховий і культурний рівень майбутнього спеціаліста.

Предмет історії дизайну і архітектури має свій зміст і специфіку в ряді історичних дисциплін. Історія дизайну та архітектури передбачає, насамперед, комплексне вивчення різних її сфер - історії науки і техніки, історію культури, історія мистецтва, історію містобудування; розглядаються особливості дизайну і архітектури, їх своєрідність, самотність та взаємодія, місце в світовому культурному контексті.

Основною метою дисципліни є формування у студентів системи знань про історичні передумови виникнення дизайну і архітектури, сутність дизайну та архітектури як особливої форми людської діяльності, взаємодії архітектури і дизайну та виділення основних видів архітектурно-дизайнерської діяльності, про різновиди та типологічні ознаки дизайну і архітектури.

У результаті засвоєння матеріалу навчального модуля №1 «Взаємодія архітектури та дизайну. Історія розвитку.» студент повинен знати:

- основні поняття і терміни;
- види дизайну та їх об'єкти;
- основні художні засоби в дизайні та архітектурі;
- особливості світогляду, філософії, архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Стародавнього Сходу;
- імена архітекторів, скульпторів, художників та інших діячів Стародавнього Єгипту, Месопотамії, Індії, Китаю.

Вміти:

- володіти категоріальним апаратом;
- розрізняти види дизайну,
- аналізувати взаємодію архітектури на дизайн;
- визначати часові та географічні параметри культур, авторство і час створення архітектурних пам'яток;
- самостійно аналізувати вплив історичних подій на розвиток дизайну та архітектури;

У результаті засвоєння матеріалу навчального модуля №2 «Історія дизайну і архітектури від античності до епохи Відродження» студент повинен знати:

- основні характерні риси архітектури, інтер'єрів та предметів дизайну;
- особливості інтер'єрів та предметів дизайну Стародавньої Греції, Стародавнього Риму, Візантії;
- становлення романського та готичного мистецтва;
- особливості інтер'єрів та предметів дизайну епохи Середньовіччя;
- художні ідеали в добу Відродження;

Вміти:

- самостійно проводити порівняльний аналіз інтер'єрів та предметів дизайну античності, Візантії, Середньовіччя, Відродження.
- надати характеристику розвитку архітектури Стародавньої Греції, Стародавнього Риму, Візантії, Відродження;
- розрізняти особливості романського та готичного стилю

Курс передбачає висвітлення проблем розвитку архітектури, інтер'єру та предметів дизайну, а також аналіз їхнього взаємозв'язку.

ТЕМА 1

Вступ. Виділення дизайну як самостійної галузі проектно-художньої діяльності

Вступ. Поняття «дизайн», «архітектура». Виділення дизайну як самостійної галузі проектно-художньої діяльності. Архітектура як творча діяльність. Об'єкти дизайну та архітектури. Специфіка архітектури та дизайну. Сфера діяльності.

Основні види дизайну. Графічний дизайн. Інженерний дизайн. Стайлінг (комерційний дизайн). Промисловий дизайн (художнє конструювання). Арт-дизайн. Нон-дизайн. Основні художні засоби. Матеріальна структура, рішення та застосування дизайну.

Дизайн архітектурного середовища. Дизайн як художній аспект. Відношення дизайну архітектурного середовища до архітектури. Типи об'єктів архітектурного середовища: міський дизайн (дизайн міського середовища), інтер'єрний дизайн, дизайн виробничого середовища. Рішення у дизайні архітектурного середовища.

Взаємодія архітектури та дизайну. Їх схожість та відмінність. Основне призначення архітектури та дизайну. Мета взаємодії архітектури і дизайну. Завдання дизайнера та архітектора. Взаємопроникнення архітектури та дизайну. Головні завдання їх взаємодії.

Методичні рекомендації

Історія дизайну є одним із спеціальних розділів загальної історії мистецтва і культури. В процесі розвитку науково-технічного прогресу вдосконалюються процеси навчання в усіх галузях мистецтва, науки, техніки і побуту. Оскільки фундаментальні принципи прогресу сягають своєї давнини, необхідно, спираючись на історичну пам'ять своїх предків, аналізувати і вдосконалювати те, що було зроблено ними.

Дизайн - науково-практична діяльність із формування гармонійного, естетично повноцінного середовища життєдіяльності людини і розроблення об'єктів матеріальної культури. У практичному плані дизайн охоплює проектно-художню діяльність, яка служить забезпеченню високих споживчих якостей промислових виробів, товарів та послуг, а

також створення зручного, естетично досконалого предметного середовища.

Дизайн за своєю природою є універсальним (двоjakим) з одного боку, як мистецтво, з іншого як технічний витвір. Звертаючись до об'єктивних законів розвитку техніки і враховуючи загальні утилітарні потреби людей, дизайнери мають справу з загальнолюдськими інтернаціональними особливостями предметного світу. Але, з іншого боку вони включені в конкретну систему виробництва і розподілення, працюють над речами, які мають товарну цінність, зачіпають складні соціально-естетичні механізми формування ідеалу, функціонування художньої культури.

Дизайн - це новий творчий метод проектування товарів промислового виробництва. Його впровадження забезпечує високу якість продукції, поєднуючи в ній утилітарні і естетичні принципи. Під утилітарними принципами розуміють корисність, функціональність, вигідність в користуванні, конструктивність, технологічність і економічність, а під естетичними - красу, витонченість, виразність і образність.

Об'єктом дизайнерського дослідження можуть бути і штучні предметні форми, що створюються людьми за законами природи. Серед них домінують гранично прості, функціональні речі, що їх вивчають археологи і етнографи. Особливо показовими є знаряддя праці минулого, які зберігають строгість і досконалість свого зовнішнього вигляду без всяких скидок на зміну стилів. Такі речі збираються і класифікуються як взірці істинного дизайну. Всі вони створюються хоч і примітивним, але технічним способом, і в них наочно відображається взаємодія форми, конструкції та функції. Це, зокрема, вироби із дерева (меблі, бочки), кераміки (посуд, статуетки), металу (ножі, лопати, огорожі), шкіри, скла.

Розглянемо особливості видів дизайну.

Графічний дизайн - художньо-проектна діяльність по створенню оригіналів, що призначені для масового відтворення будь-якими засобами візуальної комунікації (поліграфія, кіно, телебачення та ін.).

Інженерний дизайн, або конструювання, характеризується тим, що гармонійний результат, естетична виразність технічної

конструкції (наприклад, літака або ферми мосту) досягається чисто розрахунково-математичними методами.

Стайлінг (комерційний дизайн) - художньо-проектна діяльність щодо створення форми речі (переважно виробу масового промислового виготовлення) з метою залучення покупця і забезпечення збуту за рахунок самоцінної виразності зовнішнього вигляду і яскравого оформлення. Термін "стайлінг" походить від англійського слова styling - стилізування, надання зовнішньому вигляду предмета певного, заданого естетичного характеру, нерідко не зважаючи на його внутрішню структуру, устрій, зміст.

Арт-дизайн - цілковито особлива діяльність, що спрямована на організацію художніх вражень, які утворюються від сприйняття об'єкта. Назва "арт-дизайн" походить від англійського "art" - мистецтво, "мистецтво-дизайн".

Нон-дизайн перекладається як "не дизайн". Цей термін свідчить про неможливість застосування традиційно-проектних методів дизайну.

Промисловий дизайн - вид дизайну, об'єктами якого є продукція виробничо-технічного і побутового призначення, яку виготовляють промисловим способом, а також елементи середовища життєдіяльності людини.

Поняття «дизайн архітектурного середовища» складається з трьох частин: по-перше, з дизайну як художнього аспекту, по-друге, з архітектури як діяльності і, по-третє, з середовища як об'єкта.

Область художнього проектування архітектурного середовища досить широка й стосується найрізноманітніших галузей матеріально-художньої культури: архітектури, промислового дизайну, прикладного та декоративного мистецтв, мистецтва експозиції (виставки), театру, кіно, що безпосередньо створюють предметно-візуальну реальність нашого оточення. Природно, що для дизайну архітектурного середовища формотворчим лідером виступає архітектура.

Дизайн архітектурного середовища покликаний до проектування комплексних середовищних архітектурних об'єктів із

позиції максимально широкого охоплення взаємовідносин людини з природою, з предметно-просторовим і соціально-культурним оточенням з метою створення значних елементів гармонізованого середовища, що до того ж володітиме формальною цілісністю та здатністю виразно відтворювати сутність і характер способу життя.

Дизайн архітектурного середовища - це нова архітектурно-дизайнерська діяльність, що пов'язана з комплексним формуванням і естетизацією об'єктів і систем оточуючої нас "другої природи" як гармонійної, художньо осмисленої єдності всіх її компонентів, від будівель і приміщень до гардин і побутової техніки.

Методології архітектурного і **архітектурно-дизайнерського** проектування - обидві спеціальності мають справу з візуальними образами оточуючої нас реальності, використовуючи їх особливості для пробудження ідейно-естетичних реакцій глядача.

Дизайн середовища, на відміну від **архітектури**, поєднав можливі особливості просто дизайну і просто середовища: примат раціонально-винахідливого початку в становленні образу і "включення" свідомості споживача в естетичний продукт існування середовищного об'єкта - атмосферу середовища.

До типів об'єктів архітектурного середовища можна віднести:

- *міський дизайн* (дизайн міського середовища), що включає громадські простори міста, житлове середовище, об'єкти, що належать до інфраструктурних функціональних систем (транспорту, міських служб, спілкування і торгівлі);

- *інтер'єрний дизайн*, що включає громадське і житлове середовище;

- *дизайн виробничого середовища*, що включає різноманітні відкриті та замкнені простори.

Архітектура - це творча діяльність, яка спрямована на створення матеріально-організованого середовища. При цьому важливо підкреслити, що за своїм основним призначенням архітектура відноситься перш за все до сфери матеріального задоволення потреб, і тільки потім, хоча і водночас, до сфери естетичної і навіть художньої творчості.

Об'єкти архітектури і дизайну функціонально, конструктивно і композиційно взаємопов'язані. Цей зв'язок двобічний, бо архітектурні споруди різноманітного призначення не можуть функціонувати без технологічного обладнання, меблів, так само як останні - без відповідних приміщень, просторів. Водночас архітектура і дизайн суттєво відрізняються тривалістю служби своїх об'єктів, різноманітними функціональними процесами. Їх взаємодія здійснюється у різних структурних умовах предметного середовища. Незважаючи на вказані відмінності, кінцева мета у них одна - підвищити культуру матеріально-предметного середовища, що оточує людину, на найвищий науково-технічний та художньо-естетичний рівень шляхом синтезу науки, техніки та мистецтва.

Метою взаємодії архітектури і дизайну є досягнення гармонійної єдності просторового рішення і предметного оточення, спрямованої на обслуговування потреб сучасного виробника і людей цивілізованого суспільства, тобто зближення архітектури і дизайну відбувається на базі вирішення нових завдань оптимізації умов життєдіяльності людини.

Література:[1], [2], [3], [4], [5], [6], [7] , [22]

Питання для самоперевірки

- 1.Що означає поняття «дизайн» ?
- 2.Які основні види дизайну ви знаєте?
- 3.Які типи об'єктів архітектурного середовища ви знаєте?
- 4.Що означає поняття «архітектура» ?
- 5.Які об'єкти дизайну та архітектури ви знаєте?
- 6.Що ви знаєте про взаємодію архітектури та дизайну?

ТЕМА 2

Історія архітектури та дизайну Стародавнього Сходу

Історія архітектури та дизайну Стародавнього Сходу. Стародавній Єгипет. Особливості архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Стародавнього Єгипту. Архітектори Стародавнього Єгипту. Пам'ятники архітектури. Храмове

будівництво. Злиття архітектурних та скульптурних форм. Особливості орнаменту, килимовий розпис стін. Роль меблів, ковдр, декоративних тканин та гардини в інтер'єрі.

Месопотамія. Особливості архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Месопотамії. Архітектурні пам'ятки. Зіккурати як невід'ємна частина месопотамської архітектури. Архітектура Вавилону часів правління Навуходоносора II. Палаці і фортеці асирійського періоду. Рельєфи та розпис асирійських палаців. Особливості інтер'єру.

Індія. Найдавніші пам'ятки архітектури Давньої Індії. Печерні комплекси, храми, ступи. Особливості інтер'єру та предметів дизайну Давньої Індії.

Історія архітектури та дизайну Стародавнього Сходу. Китай. Архітектура Китаю. Лакове виробництво. Лакування зброї, архітектурних деталей, предметів поховання, речей повсякденного вжитку. Особливості інтер'єру та предметів дизайну Китаю.

Методичні рекомендації

Вивчаючи культуру Стародавнього Єгипту необхідно звернути увагу на основні здобутки періодів Давнього, Середнього і Нового царств. Особливості розвитку культури. Єгипетська писемність. Своєрідність світосприйняття, система вірувань, культу стародавніх єгиптян. Обожнення фараона, поховальний культ. Досягнення в галузі науки, техніки і мистецтва. Культурні пам'ятки Стародавнього Єгипту. Піраміди Хеопса, Хефрена, Мікериона в Гізі - знамениті заупокійні ансамблі. Храмові комплекси.

Єгиптяни створювали монументальні архітектурні пам'ятники (піраміди), а також мистецькі меблеві та побутові вироби. Вони набагато випередили всі інші народи, встановивши норми свідомої творчої діяльності.

В Єгипті вперше зустрічаємось з розвинутим стилем, який став основою європейських зразків. Стильова єдність творів архітектури, меблів, посуду, ювелірних та інших побутових виробів визначалась прагненням відтворити в їх образах ідею стійкої і вічної влади фараона. Однак архітектурні рішення виробів для звичайних людей були значно простішими і недовговічними.

В єгипетському мистецтві, як і в суспільному житті цієї країни, спостерігається особлива строгість і впорядкованість, уніфікованість художніх форм, які збереглися на протязі багатьох тисячоліть.

Мистецтво Єгипту розвивалось під сильним впливом стародавнього релігійного світогляду.

Єгиптяни спочатку використовували глину, а потім вже і камінь. Для будинків панівних класів застосовували дерев'яні колоди для каркасу, а стіни викладали цеглою. Появляються і поверхові будинки з терасами і плоским дахом.

Усередині будинки були багато і пишно оформлені. Розкішні колони підтримували стелі, фрески прикрашали стіни, а килими і занавіски завершували оздоблення інтер'єра. Про це засвідчують відкриття (1922 р.) гробниці фараона Тутанхамона періоду Нового царства, де було знайдено багато абсолютно неушкоджених меблів та інших виробів декоративно-прикладного мистецтва, оскільки єгиптяни поряд з мумією ставили в камеру гробниці і комплект домашньої обстановки.

Єгипет можна справедливо вважати батьківщиною деревообробного виробництва. Спочатку у єгиптян були низькі лавочки і стільці, а пізніше для привілейованих верств почали виготовляти стільці зі спинками, форма яких стала основою для всіх наступних конструкцій стільців. З'являється і низка інших меблевих виробів, які є прототипами сучасних: табурети з угнутим сидінням, скрині з вигнутим віком і великими замками, ложа (ліжка), різноманітні коробки, столи та інші побутові речі. Вони створювали логічно розраховані, намальовані за допомогою лінійки, циркуля і кутника основні рішення, в яких немає істотних змін і на сьогоднішній день.

Значного розквіту досягли дерев'яні єгипетські меблі і декоративно-ужиткові вироби із деревини в період Нового царства (друга половина II тис. до н.е.). Торгові стосунки з іншими народами сприяли поширенню впливу крито-мікенської культури в Єгипті.

Єгиптяни вже вміли обклеювати деревину малоцінних порід тонкими пластинками більш цінних порід, однак ці пластинки не схожі з сучасним шпоном за товщиною. Облицювання пластинками давало змогу створити геометричний плоский

орнамент.

На окремих виробах зустрічається орнаментика не тільки з пластинок деревини, а й слонової кістки, перламутру і навіть золотих накладок (меблі із гробниці Тутанхамона).

Оскільки в Єгипті порід дерев, що добре обробляються, майже не було, то вони працювали з привізною деревиною (кедр, тис, оливкове дерево, нільська акація, чорне дерево, сикомор).

Єгиптяни конструювали різноманітні типи меблів, які стали в деякій мірі прообразом сучасних. Крім меблів, для житла використовували різні ужиткові вироби, які оздоблювали такою ж орнаментикою, як і меблі (сонячне коло, шуліка, змія, лотос, пальми тощо).

Єгипетське декоративно-прикладне мистецтво засвідчує яскравий реалізм даної епохи.

Культура Месопотамії. Особливості культури та основні здобутки шумерів. Вавілонська культура, її генетичний зв'язок із шумеро-аккадською цивілізацією. Досягнення в науці і техніці, перші правові кодекси. Релігійні уявлення жителів Месопотамії, культури богів-покровителів. Комплекси священних споруд - зіккурати.

У зв'язку з постійним нападом сусідів архітектура була спрямована на будівництво укріплень. Стіни, портали, бронзові ворота та інші укріплення були товстими і міцними, бо мали оборонне значення.

Архітектурні рішення будинків були подібні до оборонних споруд. Будинки будували із обпаленої цегли, часто навіть багатопверхові. Камінь використовували тільки для декорування і рельєфних зображень. Палаці для знаті будували на пагорбах, оточуючи їх товстими стінами та ровами. Структура міст відображала структуру класового суспільства. Однак про обстановку житла ми можемо судити лише з археологічних розкопок, яких до нас дійшло не так багато, особливо з дерева.

Вавілоняни і асирійці захоплювались солідними масивними формами великих розмірів.

Для будівництва, крім каміння і цегли, рідко застосовували і деревину. Ассиро-вавілонські меблі були пишні (особливо королівські), а єгипетські досить прості і примітивні. Знаряддя

виготовлялись із бронзи і заліза, і вони не поступалися тим, якими користувались єгиптяни.

За конструкцією асиро-вавилонські меблі були досить простими і нагадували ранні єгипетські. В основному вони складались з вертикальних несучих ніжок і горизонтальних царг.

Деревину використовували тільки для каркасу і то без особливої обробки, бо поверхню меблевих виробів покривали оздобленими металевими листами, які надавали меблям ще і стійкості. Крім того, меблі прикрашали металевою фурнітурою, яку виготовляли у вигляді кілець, гудзиків та інших елементів. Тронні меблі оздоблювали бронзовими і навіть золотими прикрасами.

У помешканнях широко застосовувались лавки, табуретки, кушетки, стільці, балдахіни. Більш простими за конструкцією були лавки і табурети, проте їх по-різному оздоблювали. Останні мали плетені сидіння, на які клали декоративну подушку. Ніжки, в нижній частині, виготовляли у вигляді шишок, виноградних грон або лап тварин.

Судячії по зображеннях, які дійшли до нас, стільці зі спинками і крісла з підлокітниками прикрашались вирізаними елементами із дерева, що відтворювали людські фігури, які нібито підтримували сидячого пана на піднятих руках. Такі символічні фігурки полонених і рабів з'явились саме в цих країнах. Звідси ці фігури поширились і на архітектуру у вигляді атлантів, каріатидів, герм і т.ін.

Для сидінь стільців застосовували шкіру, тканини з багатим узором, яку прикрашали бахромою. Кушетки теж розкішно і пишно оздоблювались. Ліжка нагадували ложа єгиптян, які мали подушки зручної форми, на які можна було опертись. За конструкцією всі меблі були досить прості, але покривались дорогими тканинами, декоративними подушками та бахромою, що робило їх розкішними. В окремої знаті кушетки були навіть зі слонової кістки. Асиро-вавілоняни перші застосували ліжко з балдахіном. Вони широко використовували текстиль для оббивки меблів. Ассирійські шпалери, килими і вишивки прославились в усьому світі.

Вивчаючи матеріал данної теми, необхідно звернути на специфіку індійської культури. Цивілізація базувалася на

землеробстві, ремісництві, торгівлі та мореплавстві.

Давні індійці добилися значних успіхів у розвитку наукових знань. Видатні досягненням давньоіндійської науки.

Індуси, живучи по-сусідству з стародавніми персами, перейняли від них елементи грецьких форм, а згодом попали під вплив мусульманської за характером персидської орнаментики.

В окремих видах індійського мистецтва, в предметах домашньої обстановки спостерігається єдність художніх форм і орнаментики.

В Стародавній Індії було розвинуто будівництво із деревини, а також різноманітні предмети внутрішньої обстановки. Про це засвідчують навіть пізніші кам'яні будови.

Про будівництво і архітектуру того періоду відомо з зображень на рельєфах. Це в основному багатопверхові будинки з балконами, відкритими галереями та боковими флігелями.

Архітектурні споруди засвідчують про велику фантазію, багатство і велич їх орнаментики, яка часто поєднувалась із зображенням богів, людей, звірів і рослин.

Про конструкції та орнаменту художніх виробів із деревини та інструменти, які для цього застосовувались, ми знаємо дуже мало, за винятком деяких уявлень з меблевих форм, зображених у кам'яній скульптурі.

Для сидіння в ту епоху застосовували круглі або прямокутні табурети з ажурним каркасом і подушкою, які часто покривали гарною накидкою. Зображені на меблях для сидіння люди були представлені, як правило, в одній позі. Найчастіше їх ліва нога розміщувалась підігнутою на подушці. В цей час зустрічаються і більш вигідні конструкції меблів для сидіння у вигляді лавок, які нагадують нашу сучасну м'яку канапу.

Приблизно в IV ст. до н.е., в зв'язку з переплетінням грецьких художніх елементів з індійськими, в мистецтві виник новий своєрідний стиль форм, який вплинув на форму меблів та інших виробів із деревини.

В Індії була високо розвинута техніка опорядження, зокрема лакування і застосування його для декоративної мети, оскільки Індія багата на різноманітні смоли. Досить поширеним був спосіб лакування кольоровими швидко висихаючими лаками точених

елементів меблів. Другий метод - це багатшарове нанесення лаку з відтворенням рисунка на його поверхні, подібно до графіті. Малогабаритні вироби меблів, різноманітні коробки і сувеніри виготовлялись із пап'є-маше і лакувались досить складним способом. Для оздоблення меблів застосовували інтарсію із чорного дерева, перламутру, слонової кістки (бомбейська мозаїка), а також різьбу по слонової кістці.

Розглянемо унікальність культуру Китаю. Розвивалися різні філософські школи у Стародавньому Китаї.

Мистецтво Стародавнього Китаю. Китай - батьківщина шовку. Технічних винаходи Китаю. Пам'ятником оборонної архітектури є Великий китайський мур

Вплив культури Стародавнього Сходу на розвиток європейської та світової цивілізації.

Китайські вироби декоративно-прикладного мистецтва беруть свій початок ще від дохристиянського періоду, хоча феодальний устрій країни на протязі 2000 років не сприяв глибокому творчому художньому розвитку аж до політичного звільнення.

Обстановка житла була дещо одноманітною, її форми визначались тисячолітніми традиціями, які впливали і на техніку виготовлення.

Універсальним матеріалом, з якого китайці виготовляли багато різноманітних речей, був бамбук. У руках винахідливого китайського ремісника він служив для виготовлення будівельних конструкцій, решіток, перегородок у приміщеннях, різноманітних плетених виробів, меблів та інших побутових речей. Форми меблів диктувались строгими нормами життя.

Значного розвитку китайське меблеве мистецтво досягло в XVI-XVII ст..

Проте поряд з чудовим мистецтвом бронзового лиття та фарфору широко славились китайські лакові меблі, які на протязі багатьох століть захоплювали європейських колекціонерів. Китай - батьківщина лакової техніки. Це неперевершене мистецтво лакової техніки китайці освоїли ще за 2500 років до н.е.

Китайські лакові меблі найчастіше мали золоту оздобу на чорному і, рідше, на червоному або коричневому фоні. Найвищого

розквіту досягла лакова техніка у періоди Мін і Кангі (XVI-XVII ст.), а потім був поступовий занепад цього стилю.

Основним предметом меблів у будинках заможних китайців була кушетка (т.зв. кам), щось середнє між ліжком і диваном. Цей виріб меблів оточено з трьох сторін спинками, площа для лежання сплетена із лика або інших волокон з вишуканим рисунком. Були ліжка, повністю закриті з боків, поверхні яких прикрашались ажурним орнаментом.

Крім того в житлах були і більш прості меблі для сидіння, а також прості лежа, подібні до ліжок, на дві персони спеціально для курців опіуму без особливих зручностей.

Інтер'єр доповнювався стільцями, столами і різноманітними підставками для декоративних ваз різної форми. Меблі найчастіше виготовлялись із твердої деревини, зокрема чорного, рожевого дерева і тиса. Крім того були легкі меблі малих форм з вишуканим оздобленням лаком.

Для декорування житла використовували вишукані декоративні лакові столики з тонкою різьбою, на які ставили вази, різноманітні сувеніри та інші прикраси.

Традиційними національними меблями Китаю є лаковані табурети оригінальної конструкції, які виготовляються один в один, або накладаються один на одного. Їх часто використовують окремо як сервіровочні і чайні столики, а також підставки для квітів. Лакову техніку використовували не тільки для меблів, а й для інших виробів із деревини (ширм, перегородок, парасольок), красу яких підсилювали гарно розшитими шовковими тканинами.

Література:[11], [12], [13], [16], [19], [24]

Питання для самоперевірки

1. Що ви знаєте про архітектуру та предмети дизайну стародавніх єгиптян?
2. Який внесок шумеро-вавілонської культури у світову культуру?
3. Що ви знаєте про архітектуру та предмети дизайну Давньої Індії?
- 5.Що ви знаєте про своєрідність культурної старовини

Китаю?

ТЕМА 3

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Стародавньої Греції, Стародавнього Риму.

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Стародавньої Греції. Архітектура Стародавньої Греції. Критська архітектура. Палац м. Кнос. Культурні споруди, храми. Ордерна система як основний тип архітектурної композиції. Доричний, іонічний, коринфський ордери. Типи грецьких храмів. Пам'ятки архітектури Стародавньої Греції. Міський будинок в епоху еллінізму. Основні типи давньогрецького орнаменту. Особливості давньогрецького інтер'єру. Утилітарність як основа предметів користування. Однорідність та цілісність давньогрецьких інтер'єрів. Розпис стін домівок. Кольорове рішення інтер'єру. Мозаїка. «Структурний стиль» або «Стиль кладки».

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Стародавнього Риму. Своєрідність типів будівель. Монументальність форм, ускладнення планів і декоративність. Арки та зводи в архітектурі Стародавнього Риму. Розвиток теорії архітектури. Інженер та архітектор Вітрувій. Типи споруд. Базилик, амфітеатр, акведук, терми, інсули. Особливості будівництва дому. Композиційні форми римської архітектури. Фрески, мозаїка. Особливості інтер'єру та предметів дизайну Стародавнього Риму.

Методичні рекомендації

Вивчаючи матеріал даної теми, важливо з'ясувати витоки та хронологічні межі культури античності. Поняття "античність" і "антична культура".

Основні етапи розвитку і здобутки архаїчного, класичного та елліністичного періодів. Соціокультурний феномен полісу як базової форми античного життя. Спосіб життя давніх греків. Особливості світорозуміння еллінів

Територію Греції, яку до греків називали Елладаю, заселяли народності з високою культурою. Культура бронзового періоду на островах Егейського моря процвітала понад тисячу років до того,

як туди прийшли греки. Грецька культура розвивалась на основі егейської..

Основною формою грецького житлового будинку було однокімнатне приміщення, а пізніше з цієї форми стали будувати багатокімнатні будинки. Часто їх розміщували навколо двору з колонами, розміщуючи кімнати не до вулиці, як у більшості народів, а всередині будинку, до двору.

Внутрішні приміщення прикрашались настінним живописом і облицюванням різними листовими матеріалами. Підлога здебільшого була мозаїчна, пізніше, під впливом Сходу, її покривали килимами. Розписані стелі вже були відомі в VI ст. до н.е. Після персидських війн зрослі запити призвели до появи більш багатого інтер'єру.

Оригінальні грецькі меблі, на жаль, не збереглися. Тільки завдяки рельєфним зображенням, рисункам на вазах і маленьким теракотовим статуеткам, ми можемо досить точно уявити собі тодішні грецькі меблеві форми.

В архаїчний період грецької культури (VI ст. до н.е.) меблі проектувались за зразками азійських народів, з жорсткими прямокутними каркасами, вкритими залізними листами. Згодом греки звільнились від цього впливу і творчий задум дозволив їм створити цікаві оригінальні речі.

Грецькі конструктори, художники і майстри, поєднавши простоту, витонченість ліній, реалізм і комфорт, розробили класичні меблеві форми, які заклали основу і послужили взірцями для наступних стильових меблевих форм, хоча скромність житла, кімнат, одяг і звичаї не вимагали багато меблів.

Для зберігання одягу і предметів домашнього вжитку застосовували дерев'яні скрині різних типів, подібні до єгипетських, що нагадують дерев'яні саркофаги, знайдені в Криму. Ці скрині зроблені із товстих брусків з двоскатним віком і боковими фронтонами (основний елемент грецьких меблів), схоже були оформлені і багаті кам'яні саркофаги.

У період, коли в греків був звичай їсти лежачи, вони застосовували ложе - щось середнє між ліжком і софою. Коли в

період Гомера їли за столом, то ложе використовували тільки для сну. В основному ложе було на високих опорах і перед ним ставили лавочку. Пізніше його доповнювали підголівник і подушка. Ніжки були прямі, без особливих прикрас, подібні на колони, або точені, часто прикрашені тільки волютами.

Меблі для сидіння були досить різноманітними з переважанням трьох форм: лавочки, звичайні і церемоніальні (троноподібні), і стільці.

Рання форма лавочки або табурета (дифроса) ще дуже проста, громіздка, ніжки чотиригранні або точені, поверхня для сидіння, як правило, плетена. Інша форма - складний табурет на Х-подібній опорі - походить з Єгипту, такі табурети раб носить за своїм паном, щоб в будь-який час той міг сісти. Це первинна форма більш пізнього періоду складного стільця.

Крісла греки виготовляли двох видів: більш рання форма ще нагадує церемоніальне крісло (трон) мешканців Сходу, досить велике, важке, з незграбними дощатими ніжками, вставленим в рамку сидінням.

Розквіт грецького меблевого мистецтва припадає на V-III ст. до н.е. Більшість творів грецького мистецтва, в тому числі і меблі, оздоблювались різьбленим та інкрустованим орнаментом з інтенсивним розфарбуванням, що робило дерев'яні вироби більш яскравими. Крім того, греки вже знали способи інтарсії із срібла, слонової кістки і черепахи. Ніжки меблів, що закінчувались звіриною лапою, зустрічаються значно рідше. Більшість виробів мають строгу тектонічну форму.

Грецька орнаментика була чисто декоративною і не мала символічного значення. Характерними особливостями орнаментики були як фігуральні й рослинні, так і геометричні та архітектурні елементи. Частими мотивами були акант, ряди листків, лотос й інші квіти в точних композиційних обрисах і яскравому забарвленні. Геометричний орнамент представляли спіральні і хвилясті лінії, а архітектурний - буси і зубчики.

Грецькі меблі постійно звільнялись від застиглих, архаїчних форм, мали чітку структуру, яка підкреслювалась

декором і була предметом художньої творчості. Простота, гармонія елементів і благородні пропорції сприяли розповсюдженню художнього впливу грецьких меблів на меблі інших народів, особливо на мистецтво Стародавнього Риму.

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Стародавнього Риму.

Попередниками римлян, які населяли територію Італії, були етруски, які, як і східні народи, володіли високим мистецтвом бронзового лиття, тому всі меблі, як правило, виготовляли із бронзи і металу. Етруські меблеві форми мали значний вплив на розвиток староримської культури.

Завоювавши Грецію, вони вивезли з неї не тільки пам'ятники мистецтва, а й переселяли грецьких майстрів, хоча не все грецьке мистецтво їм подобалось. Самостійне римське мистецтво почало розвиватись на рубежі IV-II ст. до н.е. і досягло свого апогею у період правління імператора Августа (31 рік до н.е. - 14 рік до н.е.). Цей період характеризується величними спорудами, хоча поряд з монументальністю внутрішнього простору, головними характерними рисами римської архітектури були вільні декоративні елементи (реальні композиції на алегоричні і історичні теми). Про архітектуру будівель того часу ми дізнаємося з розкопок Помпеї - міста, яке було засипано вулканічною лавою ще в 79 році до н.е. Найбільш відомі з них - будинок Тібуртіна і Веттієва, які засвідчують те, що римський еkleктизм об'єднав італійський стрій з еллінським перистилем.

Римська архітектура на початку нашої ери повністю відображає архітектуру європейської і середземноморської цивілізацій. До того як римляни стали використовувати арку, вона була вже відома в Єгипті, а зведення - на Сході; але при цьому Рим перейняв зовсім інші елементи, які відрізнялися своїм могутнім розміром, функціями, призначенням і можливістю розміщення їх в просторі. У архітектурі громадських будівель переважала симетрія і абсолютна автономія простору, підкреслена товщиною стін. Це монументальна велич виражала авторитет Риму, була символом

його всеосяжної влади. Основними приміщеннями міського житлового будинку з досить-таки цікавим плануванням були: просторий хол, звідки відкривався таблінум, який одночасно служив і трапезною, що виходив на сад, оточений колонами - перистиль. Кімнати для жінок і чоловіків, а також господарські приміщення групувались навколо основної кімнати. Це цілком відрізнялось від грецьких будинків, де всі кімнати знаходились по обидві сторони основної осі, чергуючись в строгому геометричному порядку.

Будували римляни і заміські вілли в живописних місцях, гаях, які оточували каналами, фонтанами і садами. Більшість будинків були одноповерховими, хоча зустрічались і дво- та багатоповерхові (для бідних).

Римський будинок, його планування і оздоблення створювали репрезентативні межі для життя, яке в ньому проходило, центром якого була діяльність його господаря, що приймав тут ділових людей. Окремі будинки були перенасичені оздобленням помпезних елементів, без всякого смаку, їх скоріше виготовляли ремісники, а не художники.

Внутрішнє оформлення будинків було дуже багатим, зокрема підлога з мармуру або кольорової мозаїки, стеля зберігала форму дерев'яної конструкції, стіни прикрашались яскравим декоративним розписом, який створював ілюзію розширення внутрішнього простору вузьких темних кімнат. Усі ці шедеври відомі в історії мистецтва під назвою помпезних фресок. Широко використовувались килими і драпіровка.

Розкішному оформленню внутрішніх приміщень відповідали і меблі, які в основному були подібні до меблів грецької епохи Олександра Македонського.

Столярними роботами в Римі займались в основному раби, хоча нерідко залучались і інші ремісники.

Для меблів найчастіше використовувалась деревина кедра, туї, оливи, ясена і клена, для інтарсії - самшит, пальма, чорне дерево. Декоративне оформлення залежало від матеріалів та інструментів. Основними прикрасами були пластини з металу і

різьба по дереву. Основними елементами орнаментики в епоху Августа були листки аканта, гірлянди, фрукти, грона винограду. Комбінації квітів, листків і пагінців, що в'ються, подібно натюрмортам, були строго симетричні і стилізовані. Орнаментика була чисто символічна і багата алегоріями. Часто зустрічались зображення звірів, крилатих хижаків або сфінксів, хоча римляни сприймали ці символи не так серйозно, як жителі Сходу, і сміливо використовували їх для оздоблення меблів, особливо ніжок і спинок стільців. Римляни першими в історії стилів меблів застосували свідому стилізацію. Крім деревини, вони використовували і дорогоцінні метали (бронза, золото, срібло), мармур, слонову кістку, панцир черепахи і ріг. Окремі вироби висікались із мармуру або повністю виливались із бронзи. У внутрішньому оформленню житла, крім столярів, брали участь й інші спеціалісти (різьбярі по дереву і слонової кістці, токарі, гравери, карбувальники). Використовуючи взірці грецьких меблів пізнього періоду, римляни їх вдосконалювали і більш витончено оздоблювали, що робило їх значно багатшими.

Література:[11], [12], [13], [16], [19], [24]

Питання для самоперевірки

1. Які характерні ознаки архітектурних культових споруд Стародавньої Греції?
2. В чому специфіка розуміння ордерної системи як основного типу архітектурної композиції?
3. Які здобутки Стародавньої Греції в галузі мистецтва?
4. Які здобутки Стародавнього Риму в галузі мистецтва?

ТЕМА 4

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Візантії

Історія архітектури Візантії. Ранньохристиянська архітектура Візантії. Храм Святої Софії – визначна пам'ятка візантійської архітектури. Базилика як форма храмових будівель Візантії. Мотив аркад з відкритою колонадою в архітектурі. Роль візантійського

зодчества в архітектурі містобудування. Особливості візантійської архітектури. Пам'ятки архітектури.

Історія інтер'єру та предметів дизайну Візантії. Фрески та мозаїчні композиції в інтер'єрі. Смальта і особливості застосування. Аскетизм та догматизм як особливість візантійського стилю. Розвиток декоративно-прикладного мистецтва Візантії. Вироби з емалі. Використання слонової кістки в предметах дизайну. Прикладне мистецтво Візантії.

Методичні рекомендації

В процесі вивчення візантійської культури як спадкоємиці античності та близькосхідної культурної традиції, слід звернути увагу на основні періоди історії та культурного розвитку Візантії.

Розвиток християнства та його роль як світоглядної основи культури Візантії.

З античної архітектури форму храму запозичували християни. Римський католицький простір був створений для людини. Християнська церква, як місце, для спілкування і молитви бере початок в римській **базіліке**. Християни зменшили розміри **базіліки**, щоб вона відповідала більш сакральному характеру релігії. В результаті вийшла структура, масштаби якої орієнтувалися на віруючого. Ця трансформація спричинила за собою зміни всіх елементів церкви, що відзначають духовний шлях людини. Загальне планування, просторова концепція інтер'єру і важ декор указували шлях віруючого від входу до вівтаря. З'явився витягнутий простір, де ритм колон відзначав шлях, по якому потрібно слідувати і який робить віруючий співучасником таїнства, невід'ємною його частиною.

Якщо грецькі архітектори добивалися **ссотношенія** пропорцій будівель з пропорціями людини в своїх спорудах, то в християнському світі архітектура була пов'язана з духовним шляхом.

У візантійський період структура християнської **базіліки** зазнала зміни: витягнутий план став динамічнішим. Центричні будівлі епохи імператора Юстиніана - Свята Софія в Константинополі, Сан-вітале в Равенне - заперечують вертикалі і підкреслюють радіальні напрями. У храмі Святої Софії відбувається розширення простору. Здається, що поверхня стін

розвивається відцентровий ззовні.

Нова релігія при створенні християнських церков використовувала план античної базилики, яка служила в дохристиянському світі будинком суду і біржі.

Декоративні мотиви спочатку продовжувались в римських традиціях. Раннє християнське візантійське меблеве мистецтво було продовженням пізнього римського, на основі якого формувались меблі християнського середньовіччя. Проте внутрішнє оформлення церков, їх скульптурне багатство, характерне для староримської архітектури, було замінене багатством фарб і блиском золота, а місце фресок зайняла мозаїка. Однак форми цих зображень були дуже по-східному роздрібнені і часто навіть деформовані, що притуплювало виразність форм.

Вивчаючи мистецтво Візантії, його підпорядкування православної християнській доктрині. Рух іконоборства. Принципи уніфікації та канонізації мислення. Звернемо увагу на провідну роль образотворчого мистецтва. Архітектура, живопис (мозаїки, фрески, ікони, книжкові мініатюри). Традиціоналізм, канонічність, символізм як характерні особливості візантійського мистецтва. Основні матеріальні здобутки. Храм святої Софії в Константинополі - визначна пам'ятка візантійської культури.

І хоча імператор Константин перевіз до Візантії найцінніші грецькі і римські твори мистецтва, однак візантійське мистецтво пристосувалось до східних смаків з їхнім прагненням до помпезності і розкішності. Важливу роль у візантійському оформленні житла і в одязі відігравав шовк, який на протязі століть привозили з Китаю бо в Європі розведення шовкопряду почалось під час правління імператора Юстиніана.

Порівняно з грецько-римським меблевим мистецтвом у візантійських меблях відчувається значне спрощення форм. Такі меблі ми бачимо на мініатюрних зображеннях імператорів і царів (стілці, крісла, скрині, столи). Оздоблювали ці меблі кольоровим розписом і позолотою. У бідних верств населення меблів було мало. На ліжку спала тільки господиня помешкання, а чоловіки спали в стінних нішах. Для зберігання предметів домашнього вжитку використовували скрині, зроблені нашвидкуруч, як-небудь. Все це засвідчує, що візантійці спочатку дотримувались римських традицій, а пізніше спростили їх до грубуватого перенасичення

декоративними елементами.

Меблі для знаті прикрашались кольоровим розписом і позолотою, а церковні - кольоровими емалями, сусальним золотом і дорогоцінним камінням. В орнаментиці зустрічались в основному християнські мотиви, зокрема монограма Христа, голуб, риба, баранець, павлин, а з рослин - колос пшениці, лавровий вінок, оливкова і виноградна гілка, пальмовий лист. Із грецьких мотивів були запозичені з відповідною стилізацією листки аканта і пальмета. Пізніше значний вплив мала старонімецька - лангобардська і кельнська - орнаментика (фриз із стрічкового плетіння і рослин, що в'ються, а також фантастичні «звірині» мотиви).

Вивчаючи цю тему, зверніть увагу на вплив візантійської культури на розвиток Київської Русі та інших європейських держав.

Література:[11], [12], [13], [16], [19], [24]

Питання для самоперевірки

1. Які особливості внутрешнього пространства византійської базилики?
2. Яка роль образотворчого мистецтва в Візантії?
3. Які особливості меблів Візантії?

ТЕМА 5

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну

Середньовіччя

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Середньовіччя. Романський стиль. Особливості архітектури. Монументальність та раціональність конструкцій в архітектурі. Використання напівкруглих арок, зводів та багатофігурних скульптурних композицій. Замкова архітектура. Культова архітектура. Характерні елементи екстер'єрів. Внутрішнє планування романського храму. Декор собору. Розвиток техніки емалі, різьблення по слоновій кістці, чеканка, художнє ткацтво. Виготовлення шпалер. Особливості інтер'єру та предметів дизайну.

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Середньовіччя. Готичний стиль. Типи будівель. Міські архітектурні ансамблі. Характерні риси готичного собору. Дематеріалізація форми як особливість готичного стилю. Пам'ятки архітектури. Стиль французької готики. Інтер'єри ранньої готики. Камін як центр інтер'єру Франції та Англії. Кахельна піч в інтер'єрі Німеччини. Інтер'єр залів та кімнат для гостей. Готичний орнамент.

Методичні рекомендації

Вивчаючи матеріали данної теми, слід звернути увагу на Середньовіччя як історико-культурну добу. Геоцентризм як головна особливість культури Середньовіччя. Релігія – визначальний чинник всіх сфер духовного життя суспільства. Зміцнення культурної єдності європейських народів.

Розвиток релігійного світогляду. Роль християнства у формуванні індивідуалізації мислення, увага до внутрішнього світу людини.

Духовні надбання доби Середньовіччя. Дуалізм офіційної та народної культури у Середньовіччі. Середньовічна картина світу. Романський та готичний стилі як етапи розвитку європейської культури Середньовіччя. Готика - символ середньовічної культури. Собор Нотр-Дам де Парі - визначна пам'ятка готичної архітектури. Мистецтво в системі релігійного культу та світському житті. Канон, символ, алегорія як важливі засоби виразності мистецтва. Ставлення офіційної ідеології до світських форм художньої діяльності.

Романський стиль зародився в архітектурі епохи династії Каролінгів, у період правління Карла Великого, при будівництві церков і палаців (близько 800 р.). Хоча даний стиль і панував в Європі майже 400 років, проте назву романського одержав тільки на початку XIX ст. завдяки його окремим римським елементам.

Основною ознакою романської архітектури є обороноздатність, тому для неї характерні важкі, закриті масивні форми незалежно від їх застосування (церква, монастир, замок). Із базиліки раннього християнства виник романський стиль церкви зі зведеними перекриттями і маленькими півкруглими вікнами, темні, без прикрас внутрішні форми приміщення переконливо говорять

про могутність церкви. Вплив римських традицій стає слабкішим, а архітектурні елементи - колони, капітелі, карнизи - набирають інших пропорцій.

Середньовічні предмети домашнього вжитку, в тому числі і меблі, як і в будь-якому суспільстві, базуються на натуральному господарстві і виготовляються в рамках того ж господарства.

Талановитих ремісників і художників було мало і тому в більшості ужиткових виробів відчувається дилетанство.

У містах спочатку були досить скромні житла. Вузькі і темні кімнати з грубими примітивними меблями, навіть простіші, ніж вони були на початку деяких античних культур. Тільки з часом, зміцнивши сімейний стан, багатші верстви населення стали будувати більші і затишніші будинки вже з підвищеними вимогами до їх декорування. У романську епоху трудовий народ майже не мав меблів. З характерними особливостями форм меблів можна ознайомитись по обстановці церков: крісла для кліроса - приклад меблів для сидіння, меблі ризниць - шафи і скрині.

Прагнення до розкоші в цей період було невелике, тому не продовжувались багаті традиції минулого. Меблеві виробы мають досить примітивний вигляд, громіздку і масивну конструкцію. Їх виготовляли теслярським інструментом з погано оброблених дощок, з'єднаних за допомогою кованих залізних накладок, навіть без застосування рамочно-фільончастої зв'язки, а примітивне дерев'яне з'єднання вимагало зміцнення. Використання для декоративної мети кованих залізних накладок було новим елементом, що прийшов із Франції.

У пізніших романських меблях з'являються форми, які характерні для наступних стилів, зокрема архітектурне членування - колони, арки, профільні карнизи. І в цей період зустрічаються окремі чудові виробы з дорогих матеріалів, про це засвідчують зображення на картинах того часу. Найкраще були оформлені меблі для сидіння, хоча оббивка не застосовувалась. Найчастіше меблі покривали шаром фарби яскравих тонів, щоб приховати дефекти з'єднань. Необроблений дерев'яний каркас обтягували полотном, покривали його шаром гіпсу або крейди і в деяких

місцях розписували цю ґрунтовку у вигляді картин. Пізніше в романському стилі до цього додається ще різьба по дереву і тонка декоративна залізна фурнітура.

Декоративними елементами меблів були ковані накладки, ряди цвяхів із кованого заліза, кольорові розписні орнаменти. Мотиви переносились із архітектури без збереження класичних пропорцій. Елементи форм використовуються вільно, безсистемно, в поєднанні з мотивами мистецтва варварських народів. Використовуються різноманітні рослинні мотиви, мотиви з фігурами людей і тварин, містичних потвор, геометричні елементи, зигзагоподібні лінії і плетіння. Орнаменти використовувалися безсистемно, часто без дотримання геометричних пропорцій і органічного взаємозв'язку. Романські меблі повністю відповідали середньовічному укладу життя і рівню культури.

Форми середньовічних меблів цікаві для нас лише в історичному плані, вони не можуть служити взірцем при оформленні сучасного інтер'єра.

Готичний стиль (готика) виник внаслідок хоч і повільного, але послідовного розвитку середньовічних суспільних відносин і мистецтва, що достовірно відображало ті переміни, які сталися в Європі взагалі і у Франції.

Середньовічні міста будувалися на малих площах, які оточувалися стінами, що забезпечувало захист від нападу зовні. Вулички були вузькими і кривими, а будинки - вузькими і високими. На нижньому поверсі розміщувалися магазини і майстерні, а нагорі - житлові приміщення.

Розквіт міст у феодальному середньовіччі тісно пов'язаний з розвитком торгівлі і ремесел.

Спочатку зміна стилів відбувається на архітектурних формах при будівництві церков. Характерними елементами форми є бані, стрункі колони, стрілчасті зводи, які спрямовані вгору, подібні спису, у його формі відчувається східний вплив.

Кольори в середньовіччі відіграють особливу роль. Будинки, статуї, одяг покривають яскравими фарбами і позолотою.

У будинках знатних людей приймальні зали і кімнати для

гостей пишно оформляються відповідно до архітектури кам'яних споруд.

Для ранньоготичного інтер'єра характерна дощата або кахельна підлога, яка пізніше застилатиметься килимами. Стіни облицьовуються деревом, або оздоблюються стіновим розписом яскравих кольорів і настінними килимами, які в XV ст. у північній частині Європи, як і подушки та шпалери, були особливо розкішними (фламандські і бургундські ткані килими). У цей період вже скляться вікна з випуклого скла в свинцевих рамках. Картини для оздоблення майже не застосовуються, але широко розповсюджений настінний живопис, згодом з'являється письмо масляними фарбами, портретний живопис і різьба по дереву. У Франції і Англії центром інтер'єра був багато оформлений камін, у Німеччині важливу роль в інтер'єрі відігравали кахельні печі.

Предмети обстановки хоч і копіювались в дереві від церковної архітектури, але вони були важкі і громіздкі, крім того цьому суперечила сама фактура матеріалу - дерева. Проте на готичних шафах і ліжках можна зустріти найрізноманітніші елементи архітектури церков і палаців, навіть амбразури.

Розвиток суспільного життя сприяє появі нових предметів меблів. До кінця середньовіччя з'являються прототипи всіх основних сучасних предметів меблів.

Різновиди готичного стилю можна розділити на дві основні групи: північну і південну. Північна представлена готичним мистецтвом таких країн, як Франція, Нідерланди, північно-західна Німеччина і Англія. Однак важливе значення має нідерландське мистецтво.

У період готики зросло числа кількість меблів, що знаходились у вжитку, а це засвідчує про розвиток культури побуту. Основними видами меблів як у будинках знаті, так і простих мешканців міст залишаються скрині, буфети, шафи, стільці, столи різних форм і конструкцій. Яскравим прикладом розвитку готичного стилю в країнах заходу є французькі готичні меблі, німецькі готичні меблі, англійські готичні меблі та готичні меблі Італії й Іспанії.

Оздоблювальні елементи в готичному стилі не були строго симетричні, тоді як членування меблів досить пропорційне, однак орнаменти можна було міняти, не турбуючись про симетрію. Це якраз і надавало меблям свободу і легкість.

У період готики столярне ремесло досягло великих успіхів, що забезпечило передумови для виконання ще більш складних завдань в стилі ренесансу.

Готичний стиль став важливим етапом в історії розвитку інтер'єра взагалі і меблів зокрема. Він створив новий тип меблів, відновив забуту античну меблеву техніку, застосувавши оригінальну орнаментику. Однак у готичному інтер'єрі меблі все ще несуть на собі ознаки архітектурного формалізму, проте в багатьох з них появилась новизна конструктивних рішень, багатство форм, що створює гарний настрій і затишок в приміщенні.

Література: [8], [11], [12], [13], [16], [19], [24]

Питання для самоперевірки

1. Що являється основною ознакою романської архітектури?
2. Які особливості готичного стилю у архітектурі і інтер'єрі?
3. Які особливості готичного стилю у меблях?

ТЕМА 6

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну епоха Відродження. Італія

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну епоха Раннього Відродження. Відновлення античних традицій в мистецтві. Наслідування античності в архітектурі та інтер'єрах епохи Відродження. Монументальний інтер'єр палаців. Інтер'єри Ф. Брунеллескі. Нові канони ренесансної світської архітектури. Палацо. Закони тримірного простору, лінійної та повітряної перспективи. Особливості інтер'єрів епохи Раннього Відродження.

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну епоха Відродження. Італія. Художньо-культурне наслідування

античності. Пропорції в рамках лінійної композиції. Зародження проектування. Місце антропоцентризму в предметно-просторовому середовищі. Каміни в інтр'єрах. Архітектурні елементи. Типи будівель. Декорування фасадів будинків. Монументальність в інтер'єрах палаців. Колір в інтер'єрах. Нові підходи в організаціях простору.

Методичні рекомендації

Вивчаючи цю тему необхідно розглянути джерела розвитку культури Відродження, її періодизацію. Ставлення до античності, його характер і наслідки.

Перехідний тип культури Відродження, його основні ознаки. Розвиток гуманістичного світогляду, його вияв у різних сферах суспільного життя. Ідея самоцінності людської особистості. Відновлення античного принципу гедонізму.

Уславлені митці у сфері архітектури, живопису та значення їхньої творчості для розвитку європейської і світової культури .

Суперечливий характер культури Відродження та причини її кризи.

Однією із найвидатніших особистостей тієї епохи був Леонардо да Вінчі - великий художник, скульптор, архітектор, інженер, фізик.

Ренесансний архітектурний стиль більш декоративний, ніж конструктивний. Формальні елементи цього стилю запозичені із арсеналу форм греко-римських орденів. В архітектуру повертаються спокійні горизонтальні лінії, на відміну від спрямованих вгору - готичних. Покрівлі роблять плоскими, замість бань і шпилів з'являються куполи - імпазантний, гарний, хоч і не новий архітектурний мотив. Поряд з досить характерними для того часу центрально-банними будівлями культурного призначення дуже типовими є палаци (палаццо), які будувались для представників торгово-фінансового стану. Ці монументальні будівлі замкового типу зводились на великих земельних ділянках за межами міста. Оформлення фасадів виконували мармуровими плитами, стукко, або технікою кольорового графіто. Вікна робили напівкруглими, пізніше - з прямим завершенням.

Інтер'єри палаців вражали монументальністю просторових

ефектів, красою мармурових сходів, багатством декоративних елементів. Вітальні і спальні флорентійських і венеціанських багатіїв обставлялись дорогими меблями, виконаними в душі античності.

Зміни в житті привели до появи нових типів громадських будівель: ратуш, театрів, лікарень. Знову починають зводитись замські будинки, прототипом для яких служили римські вілли.

Вивчаючи цю тему розглянемо Пізанську вежу, яка будувалася час від часу протягом декількох століть. Розміри колон з різних боків вежі різні, бо вони визначалися нахилом самої вежі, що також змінювався як за кутом, так і за напрямком.

Машини цього періоду мали дві характерні особливості: по-перше, вони проектувалися з певного ряду конструктивних елементів з незмінною емпірично знайденою формою, незважаючи на те, що їх кількість зростала і сфера їх використання поширювалась; по-друге, вони були малорухомі, будувались з розрахунку на довговічність і являли собою стаціонарні архітектурні будівлі з властивими архітектурі конструктивними елементами: вертикальними опорами, горизонтальними перекриттями і розпорами.

Естетичним кредо епохи був синтез краси й користі і це наклало свій відбиток на формостворення предметного середовища.

Меблі ренесансного періоду характеризуються чіткою формою і широким використанням архітектурних елементів. Корпусні меблі проектуються як архітектурні споруди, які нагадують мініатюрні палаци з колонами, пілястрами, карнизами, фронтонами. Такі меблі, в яких кожна частина має свою незалежну форму, називаються архітектонічними, їх композиції будуються на красі пропорцій, чистоті контурів, ясності силуетів.

Ренесансна орнаментика базується на античних взірцях, які вона розвиває в сторону більшої витонченості. Декорується майже все, але в більшості випадків з дотриманням міри і збереженням підпорядкованості головній формі.

У цей період поряд із застосуванням різноманітних колон і пілястр, які часто покривають рослинним і геометричним орнаментом, застосовують також лист аканта, мотив канделябра, герми, купідона. Крім того вводяться і нові декоративні елементи, особливо

гротески, розвинуті на основі орнаментів, знайдених на староримсь-ких стінних розписах. Гротески - це дуже причудливі, фантастичні орнаментальні композиції (примхливі рослинні гілки, в які вплетені фігури тварин, фантастичні істоти, птахи, людські голови, квіти). Поля, що утворились правильним геометричним поділом поверхонь стіни чи меблів, були прекрасним об'єктом для декорування. Крім вищеназваних широко застосовувались такі орнаментальні форми, як арабески, плетінки, картуші, фестони, гірлянди, грифони, голови левів, фігури напівлюдин-напівтварин тощо.

Колір ренесансних меблів стриманий, в основному природний, з використанням натуральної текстури деревини з незначним вощенням.

Література:[2], [8], [9], [10], [12], [13], [16], [19], [20], [23]

Питання для самоперевірки

1. Які особливості інтер'єру епохи Відродження?
2. Які особливості предметів дизайну епохи Відродження?

ТЕМА 7

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Відродження (Ренесанс). Франція.

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну епоха Відродження (Ренесансу). Франція. Ранній Ренесанс. Стиль Франциска I. Мотиви Відродження в орнаментах інтер'єрів. Декор інтер'єрів. Архітектурні шаблони. Декоративні елементи. Орнамент. Замок Шамбор. Палацові комплекси Раннього Ренесансу у Франції. Творчість Жиль Бретона, П'єра Леско, Жанна Гужона. Архітектор Фалабер Делорм.

Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну епоха Відродження (Ренесансу) Франція. Стиль Генриха II. Сформованість вимог до будівництва палаців. Організація декору інтер'єрів (для королів, аристократії, вищого духовенства, крупної буржуазії). Використання давньоримських мотивів.

Методичні рекомендації

Відродження у Франції почалося лише в кінці XV ст. і має чітко визначені чотири періоди «по королях»:

- перехідний стиль (Людовік XII, 1498-1515);
- ранній Ренесанс (Франциск I, 1515-1547);
- зрілий Ренесанс (Генріх II, 1547-1559);
- пізній Ренесанс (Генріх IV, 1589-1610).

У перехідному періоді ще широко застосовуються готичні форми і тільки орнаментика використовується з нового стилю Відродження.

Стиль Франциска I відрізняється напливом італійського орнаменту на французькі готичні форми. Цей стиль відомий тим, що ренесансними пілястрами з канелюрами, коринфськими капітелями, балясовідними опорами, фризами і карнизами у великій кількості декорувалися подзнеготическіє типи меблів, і без того прикрашені позднеготическими елементами. Виник еkleктичний, але вельми оригінальний прийом декорировки. Скрині, кременца, шафи, крісла зберегли свою готичну спрямованість вгору, але декор був новим. Багатоплановість різьблених прикрас надала багатство всім раніше оголеним ребрах і площинах мебе чи косяки, фільонки, карнизи, фронтони заповнені елементами різних орнаментів.

Часто зустрічаються архітектурні шаблони: пілястри, капітелі, сміливі виступи профілів, а також цілі перспективні сцени, голови у профіль на довгих шиях, укладені у вінки, що розвиваються стрічки та ін, виконані слабкою різьбленням. Все це нагадує мотиви північного італійського Відродження.

Для стилю Франциска I характерні точені колонки у вигляді Баляс або візерунки канделябра з полум'ям у верхній частині, які розташовуються між фільонками по осі пілястр.

В період раннього Ренесансу елементи художньої культури проникають спочатку в провінційні замки, хоча і тут вони все ще зберігають готичні форми без будь-якого зв'язку з найновішими елементами. Знаменита сходовая вежа у замку Блуа, зі свого спіралевидної кам'яної сходами, являє собою зразок французького Ренесансу

Ті ж принципи визначають і вид замку Шамбор, побудованого за планом середньовічної фортеці з ровом, над яким височить

потужний квадратний донжон з чотирма кутовими баштами під конічними дахами. Зодчим замку був італієць на ім'я Доменіко да Кортонна

Форми замку Шамбор є унікальним прикладом французької архітектури готичного стилю, доповненого класичними елементами.

Тривалий час на розвиток французьких меблів мали значний вплив італійські художники, які в цей час працювали в країні. Але після того, як французькі майстри пройшли італійську виучку, провідна роль переходить до них. Кращі з них організували у Франції вісім меблевих шкіл.

Основними декоративними елементами цього періоду є багата, сильно деталізована різьба, а інші техніки появляються значно пізніше, так, наприклад, інтарсію освоюють тільки в останній третині XVI ст..

Меблеві школи сприяють розвитку нових конструкцій меблів. Зокрема поряд із скринями виготовляють посудну шафу (поставець), яка є надбудовою скрині на стійках; двокорпусну шафу і перші варіанти кабінету.

Найбільш розповсюдженими формами меблів для сидіння були дощате крісло, аналогічне за конструкцією італійській каса-панке, крісло з різьбленою спинкою і легке крісло з точеними ніжками. Для зручності і оздоблення стільці, крісла дивани оббивають тканиною або шкірою, прикрашеними бахромою і тасьмою. В окремих кріслах сидіння і спинки роблять плетеними, а за формою вони вже більш наближені до стилю бароко.

В інтер'єрі житла найважливіше місце в епоху Відродження у Франції відводиться ліжку, оскільки уже в цей період в аристократичних колах був розповсюджений звичай приймати гостей, лежачи в ліжку, тому і вимоги до нього ставились дуже високі. Ліжко проектується як архітектурна споруда, оформляється колонами, балдахіном, а головний щит (спинка) - гарно оздобленою різьбою.

У другій половині XVI ст. у Франції іде активне будівництво палаців, декор інтер'єрів та їх меблювання для королів, аристократії, вищого духовенства і великої буржуазії.

Стиль Генріха II, який зберігся навіть в пізньому французькою

Ренесансі 80-х рр.. XVI ст., характеризується переважанням відверто давньоримських мотивів над готичними і навіть італійськими епохи Відродження. Прагнення до використання давньоримських мотивів витіснило залишки готики. На цих меблів - висока рельєфна різьба, фантастичні тварини, замість ніжок - герми, колони, портики робляться і фронтони на шафах і кріслах. На фільонках між колонами і напівколонами виконуються неглибокі ніші, обрамлені античними архітектурними шаблонами, в яких розміщують статуї героїв і богів давнини. Фронтони роблять розривними, а між бічними їх частинами ставлять бюст, статуетку, вазу або невелику тріумфальну арку. З цього часу для виготовлення меблів замість дуба використовується горіх. Меблі прикрашається також інкрустацією з каменю і пластинками кольорового мармуру. У декорі використовується вензель Генріха II і Діани де Пуатьє, а також подвійний або потрійний півмісяць. Саме в цей час формується істинно національне французьке меблеве мистецтво.

Досить поширеними в цей період є столи, опорні частини яких виконують у вигляді колон, балясин і аркад. У період Генріха I побутували цікаві меблеві форми, зокрема невеликі столи простої теслярської роботи і стільці, суцільно оббиті плюшем і оздоблені бахромою. В меблях періоду правління Людовика XII (1610-1643) знову ж таки під впливом італійських зразків, з'являються перші ознаки раннього бароко.

Найвидатнішими майстрами того часу, за проектами яких виготовлялись і оздоблювались меблі, були Дюсерсо і учень Мікеланджело Башельє.

Література:[2], [8], [9], [10], [12], [13], [16], [19], [20], [23]

Питання для самоперевірки

1. Які чотири періоди Відродження у Франції ви знаєте?
2. Які особливості стилю Франциска I?
3. Які особливості стилю Генріха II?
4. Які особливості стилю Генріх IV?

Список літератури:

1. Даниленко В.Я. Дизайн. Підручник. – Харків: ХДАДМ, 2004.-320с.
2. Шумега С.С. Дизайн. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004.-300 с.
3. Білодід Ю.М., Поліщук О.П. Основи дизайну. Навчальний посібник. – К.: Парапан, 2004. – 240 с.
4. Рунге В.Ф., Сеньковский В.В. Основы теории и методологии дизайна. Учебное пособие. 3-е изд., перераб. и доп.- М.: МЗ Пресс, Издательство «Социально-политическая мысль», 2005. – 368 с.
5. ДСТУ 3899-99. Дизайн і ергономіка. Терміни та визначення. – К.: Держстандарт, 2002. – 33 с.
6. Антонович Є.А., Василишин Я.В., Шпільчак В.А. Російсько-український словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури - Л.: Світ, 2001. - 240 с.
7. Энциклопедия дизайна. Концепции. Материалы. Стили / Фиелл Ш., Фиелл П.; пер. с англ. А.В.Шипилова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 192с.
8. Історія української архітектури / Ю.С.Асєєв, В.В.Вечерський, О.М.Годованюк та ін.; за ред.. В.І.Тимофієнка. – К.: Техніка, 2003. – 472 с.
9. Асєєв Ю.С. Стили в архитектуре Украины. – К.: Будивельник, 1989. – 104с.
10. Прина Ф., Демартини Е. 1000 лет мировой архитектуры / Пер. с англ. – М.: «Омега», 2008. – 432с.
11. Пайл Дж. Дизайн интерьеров: 6000 лет истории. – М.: АСТ Астрель, 2006. – 559с.
12. Соловьев Н.К. История интерьера. Древний мир. Средние века. Учебник. – 3-е изд. – М.: В.Шевчук, 2007. – 384с.
13. Михайлов С. История дизайна. Том 1: Учеб. Для вузов. – 2-е изд. Испр. И дополн. М.: Союз дизайнеров России, 2004.- 280 с.
14. Михайлов С. История дизайна. Том 2: Учеб. Для вузов. – 2-е изд. Испр. И дополн. М.: Союз дизайнеров России, 2004.- 396 с.

15. История дизайна, науки и техники / Рунге В.Ф.: Учеб.пособие. Издание в двух книгах. - М.: Издательство «Архитектура-С», 2007. – Книга первая – 432с.
16. Власов В. Г. Стили в искусстве. В 3т. Т. 2. Словарь имен: А-Л. М.: Кольна, 1996.-544 с.
17. Власов В. Г. Стили в искусстве. В 3т. Т. 3. Словарь имен: М-Я. -М.: Кольна, 1997.-655 с.
18. Ильина Т. В. История искусств. Западноевропейское искусство: Учебник-М.: Выс. шк., 2002. -368 с.
19. Искусство: Живопись. Скульптура. Архитектура. Графика. В 3ч. Ч. 1. Древний мир. Средние века. Эпоха Возрождения. / Сост. М. В. Алпатов и др. - М.: Просвещение, 1987. -288 с.
20. Рыжов К.В. Сто великих изобретатений. - М.: Вече, 2000 г. –528 с.
21. Харенберг, Бодо. Хроника человечества. – М.: Большая энциклопедія, 1996 г. – 1200 с., ил.
22. Нельсон Дж. Проблемы дизайна. – М.: Искусство, 1971. – 207 с.
23. Райли Н. Элементы дизайна. Развитие дизайна и элементов стиля от Ренессанса до Постмодернизма. – М.: ООО «Магма», 2004. – 544с.
24. Мэри Холлингсворт. Искусство в истории человека.: Искусство – перевод с итальянского О.Б.Бобровой при участии И.В.Біленького.
25. Шулькевич М. М. Киев: Архитектурно-исторический очерк. -К.: Будівельник, 1978.-463 с.

Зміст

Загальні методичні рекомендації.....	3
Тема 1. Вступ. Виділення дизайну як самостійної галузі проектно-художньої діяльності.....	4
Тема 2. Історія архітектури та дизайну Стародавнього Сходу	8
Тема 3. Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Стародавньо Греції, Стародавнього Риму.....	16
Тема 4. Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну	

Візантії.....	21
Тема 5. Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Середньовіччя.....	24
Тема 6. Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну епоха Відродження. Італія.....	29
Тема 7. Історія архітектури, інтер'єру та предметів дизайну Відродження (Ренесанс). Франція.....	32
Список літератури.....	36

Начально-методичне видання

ІСТОРИ ДИЗАЙНУ ТА АРХІТЕКТУРИ

Методичні рекомендації
до практичних занять
для студентів спеціальності 6.020210 «Дизайн»

Укладачі: КОЛОСОВА Наталія Анатоліївна
КУЗНЕЦОВА Ірина Олексіївна,
ДИЧКОВСЬКИЙ Степан Іванович

Технічний редактор
Коректор

Підп. до друку _____. Формат 60x84/16. Папір офс.
Офс. друк. Ум. фарбовідб. ____ Ум. друк. арк. ____
Обл.-вид. арк. 2,75
Тираж 100 пр. Замовлення № _____. Вид № _____

Видавництво НАУ
03680. Київ-680, проспект Космонавта Комарова, 1.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № _____ від _____